

MỐI QUAN HỆ GIỮA ĐÀO TẠO NGUỒN NHÂN LỰC VỚI QUÁ TRÌNH CÔNG NGHIỆP HÓA, HIỆN ĐẠI HÓA NÔNG NGHIỆP VÀ NÔNG THÔN Ở NÔNG TRƯỜNG SÔNG HẬU TỈNH CẦN THƠ

GS. ĐÀO TRỌNG HÙNG

1. Một vài nhận định về nông thôn và vấn đề công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và nông thôn

Nông thôn là khu vực dân cư tập trung chiếm khoảng 80% dân số cả nước, chủ yếu làm nghề nông. Có địa bàn rộng bao quanh thành thị, là nơi hoạt động chủ yếu của các ngành sản xuất vật chất yếu của các vùng, nơi bảo tồn và lưu giữ các di sản văn hóa, phong tục tập quán, truyền thống, lễ hội; đồng thời cũng là những điểm nghỉ ngơi, giải trí, du lịch sinh thái hấp dẫn. Tuy nhiên ở những vùng này còn một số mặt thấp kém về trình độ văn hóa, khoa học và công nghệ.

Rõ ràng nông thôn có nhiều đặc điểm khác đô thị, nên tiến hành công nghiệp hóa ở nông thôn phải khác công nghiệp hóa ở đô thị. Công nghiệp hóa nông nghiệp và nông thôn là xu thế tất yếu của các vùng, các miền trong cả nước, song có những bước đi khác nhau tùy thuộc vào đặc điểm địa lý, lịch sử, văn hóa, kinh tế, xã hội, và trình độ dân trí... Trong sự nghiệp công nghiệp hóa nông nghiệp, phát triển nông thôn ở nước ta cần kết hợp chặt chẽ nhiều yếu tố, trong đó yếu tố đào tạo nguồn nhân lực để đón đầu các bước phát triển là rất quan trọng, nó có mối quan hệ đặc biệt trong việc đảm bảo thành công việc chuyển dịch cơ cấu kinh tế, giúp cho việc chặn lại dòng di chuyển dân cư từ nông thôn ra thành thị.

Nhiều người ngày càng thấy rằng vai trò tích cực của nông nghiệp và nông thôn trong thời kỳ công nghiệp hóa, coi trọng nông nghiệp và nông thôn là một bộ phận của phát triển kinh tế quốc gia, nó có tác dụng thúc đẩy sự phát triển của nhiều ngành khác. Nông trường sông Hậu ở Cần Thơ, đồng bằng sông Cửu Long, là một mô hình của quá trình phát triển. Qua đó, khu vực kinh tế nông nghiệp và công nghiệp nông thôn đều có điều kiện và khả năng phát triển trên cơ sở tận dụng tiềm năng đất đai, mặt nước, nguồn nhân lực dồi dào, ứng dụng tiến bộ khoa học - công nghệ và nguồn vốn đầu tư sẵn có ở nông thôn kết hợp với thành thị. Sự phát triển này lại dẫn đến giải quyết được việc làm ở nông thôn thông qua mở mang ngành nghề công nghiệp, tiểu thủ công nghiệp ngoài nông nghiệp.

Điểm mấu chốt trong phát triển nông thôn và công nghiệp hóa nông thôn là phát triển và chuyển dịch nền kinh tế nông thôn từ kinh tế thuần nông sang kinh tế nông - công nghiệp và dịch vụ ngay trên địa bàn nông thôn. Đó cũng chính là quá trình thay đổi nhận thức, tư duy, cách làm và các hoạt động ở nông thôn.

Quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, trong đó công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và nông thôn là nội dung quan trọng hàng đầu mà Hội nghị lần thứ VII của Ban chấp hành trung ương Đảng Cộng sản VN khóa VII đã nhất mạnh: "cần tập trung nỗ lực đẩy mạnh công nghiệp hóa nông nghiệp và nông thôn". Đại hội VIII Đảng cộng sản VN, khi định hướng những năm còn lại của thập kỷ 90 lại một lần nữa nhấn mạnh: "đặc biệt coi trọng công nghiệp hóa nông nghiệp và nông thôn trên các mặt phát triển toàn diện nông, lâm, ngư nghiệp; thực hiện thủy lợi hóa, điện khí hóa, cơ khí hóa, phát triển công nghiệp chế biến nông lâm thủy sản, ngành nghề, làng truyền thống, ngành nghề mới và các loại hình dịch vụ, xây dựng kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội".

Như vậy, rõ ràng công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông

ng nghiệp và nông thôn thực chất là phát triển nông thôn theo hướng công nghiệp hóa để đạt mục tiêu đa dạng hóa nền kinh tế và ngành nghề lao động, tạo ra ngành nghề mới trên cơ sở ứng dụng khoa học và công nghệ tiên bộ, nhằm giải quyết việc làm cho lao động dư thừa ở nông thôn theo hướng sử dụng hợp lý lực lượng lao động sẵn có và đào tạo nguồn nhân lực mới thích ứng, qua đó góp phần nâng cao thu nhập mức sống và xóa đói giảm nghèo.

2. Kinh nghiệm và thành tựu bước đầu về mối quan hệ giữa đào tạo nguồn nhân lực với quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và nông thôn ở nông trường Sông Hậu tỉnh Cần Thơ, đồng bằng sông Cửu Long.

Để nhận biết rõ những kinh nghiệm và thành tựu đạt được của nông trường Sông Hậu tỉnh Cần Thơ trong bước đầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và nông thôn, chúng ta cũng cần nhìn nhận khái quát một số mặt chủ yếu về kết quả bước đầu trong việc thực hiện công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và nông thôn ở đồng bằng sông Cửu Long.

Đồng bằng sông Cửu Long có những điểm khác biệt với các vùng trong cả nước là đã có kinh nghiệm tiếp cận với việc ứng dụng các tiến bộ kỹ thuật và công nghệ vào quá trình sản xuất nông nghiệp và các ngành nghề.

Nông dân vùng Đồng bằng sông Cửu Long đã sớm chuyển quyền sử dụng máy nông nghiệp - chủ yếu là máy kéo từ quốc doanh sang sở hữu gia đình, tư nhân. Họ có kinh nghiệm sở hữu các hoạt động về lĩnh vực này từ trước ngày giải phóng, nên ít gặp khó khăn về quản lý. Về cơ khí hóa nông nghiệp ở Đồng bằng sông Cửu Long đã đạt tới một số lượng máy nông nghiệp lớn nhất so với các vùng trong cả nước.

Thống kê về số lượng máy nông nghiệp của cả nước và 2 vùng nông nghiệp trọng điểm

Loại máy	Cả nước	Đồng bằng sông Hồng	Đồng bằng sông Cửu Long
Máy kéo lớn	28.643	2.268	11.731
Máy kéo nhỏ	75.256	12.400	25.994
Động cơ đốt trong	346.010	18.896	39.713
Động cơ điện	90.980	39.713	8.352
Máy phát điện	109.480	585	6.730
Máy bơm nước	537.809	24.297	200.560
Máy xay xát	106.305	24.906	8.899
Máy tuốt lúa	97.808	27.289	26.137
Máy làm thức ăn gia súc	15.157	4.160	1.168
Máy cưa gỗ	11.392	3.121	1.716
Tổng số đơn vị (cái) máy	1.378.841	157.635	331.000

Trong đó máy bơm nước, Đồng bằng sông Cửu Long chiếm trên 40%, máy tuốt lúa chiếm khoảng 25 - 26% tổng số máy trong cùng loại của cả nước. Mức độ cơ giới hóa làm đất cao nhất nước, chiếm 64,2%. Diện tích tưới nước là 44,4%. Cơ giới hóa đập tuốt lúa ở Đồng bằng sông Cửu Long đạt 70 - 80% khối lượng lúa thu hoạch. Điểm nổi bật nhất là, các máy đó đều do nông dân tuyển chọn và các xưởng cơ khí gia đình tự thiết kế chế tạo. Việc cơ giới hóa chế biến lương thực cũng đạt tới 90%. Cùng với việc cơ giới hóa các hoạt động sản xuất nông nghiệp, hệ thống giao thông thủy lợi và điện khí hóa ở các vùng nông thôn cũng được tăng cường tương ứng để đáp ứng từng bước công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và nông thôn.

Như vậy, các vùng cơ giới hóa nông nghiệp gắn với chuyển dịch cơ cấu cây trồng, vật nuôi, mở mang ngành nghề mới, đã tạo ra việc làm tăng thu nhập cho dân cư nông thôn, góp phần làm giảm hẳn hoặc không gây ra nạn thất nghiệp.

Trong quá trình thực hiện chủ trương công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và nông thôn, đã nhận thấy vai trò của mặt bằng dân trí và nguồn nhân lực được đào tạo là có tác dụng quan trọng thúc đẩy sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại

hóa nông nghiệp phát triển nhanh chóng ở Đồng bằng sông Cửu Long. Tại khu vực này trường đại học Cần Thơ là một trung tâm đào tạo nguồn nhân lực có trình độ đại học với quy mô hàng năm khoảng 10.500 sinh viên các ngành liên quan đến sản xuất nông lâm ngư nghiệp và các lĩnh vực kinh tế - xã hội. Cùng với đại học Cần Thơ, vùng Đồng bằng sông Cửu Long còn có mạng lưới các trường chuyên nghiệp, trung tâm dạy nghề và trường công nhân kỹ thuật, góp phần đào tạo lực lượng lao động kỹ thuật bổ sung cho quá trình tiến hành công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và nông thôn.

Riêng tỉnh Cần Thơ sau 10 năm đổi mới, ngành giáo dục đào tạo đã nhận thức rõ ràng trách nhiệm của ngành trong việc đào tạo nguồn nhân lực các trình độ từ công nhân kỹ thuật đến kỹ sư các ngành, từng bước đáp ứng cho sự nghiệp công, nghiệp hóa, hiện đại hóa nói chung, trong đó có sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và phát triển nông thôn. Để lực lượng lao động kỹ thuật đáp ứng được yêu cầu thực tiễn và gắn bó với quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và nông thôn, rất cần có những chính sách, chế độ thích hợp động viên họ cống hiến sức lực và kiến thức, kỹ năng tay nghề cho sự nghiệp mới mẻ này.

Trong quá trình thực hiện chủ trương của Đảng về công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và nông thôn, nông trường Sông Hậu có thể được coi là một mẫu hình trong việc thực hiện chủ trương này ở tỉnh Cần Thơ. Ý tưởng ban đầu và trở thành tư duy mới trong quá trình định hướng chỉ đạo của những người lãnh đạo nông trường Sông Hậu với những xuất phát điểm là phải tiến hành công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và nông thôn ngay tại cơ sở này trên các mặt hoạt động chủ yếu:

· Chuyển dịch cơ cấu kinh tế phù hợp với địa bàn địa lý, đất đai, tập quán và truyền thống lịch sử, văn hóa xã hội.

· Đào tạo nguồn nhân lực đáp ứng đảm bảo thành công quá trình chuyển dịch kinh tế - một thành tố của sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và nông thôn.

· Chủ động đầu tư nguồn vốn, xây dựng cơ sở hạ tầng, trang bị máy móc kỹ thuật, ứng dụng tiến bộ khoa học và công nghệ tiên bộ vào sản xuất.

· Tổ chức các mặt hoạt động đời sống, tạo việc làm cho cư dân nông nghiệp, thực hiện các chính sách, chế độ bồi dưỡng sức dân cả về đời sống vật chất và văn hóa tinh thần.

· Mở rộng quan hệ giao lưu, liên kết các hoạt động sản xuất nông nghiệp và dịch vụ thương mại với một số địa phương và nước ngoài, chủ động tạo các sản phẩm hàng hóa chất lượng cao từ nền kinh tế nông - công nghiệp để phục vụ cho nhu cầu tiêu dùng trong nước và xuất khẩu.

Nông trường Sông Hậu từ lâu đã rất chú ý về "con người" - nhân tố quyết định và động lực phát triển của quá trình thực hiện công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và nông thôn. Ý thức được điều đó, ban lãnh đạo nông trường đã thường xuyên quan tâm và có kế hoạch đào tạo đội ngũ cán bộ khoa học kỹ thuật, cán bộ quản lý với số lượng tăng hàng năm. Đến nay lực lượng cán bộ khoa học kỹ thuật đã qua đào tạo hiện có 235 người có trình độ công nhân kỹ thuật giỏi nghề, kỹ thuật viên trung cấp, kỹ sư, giáo viên và cán bộ có trình độ sau đại học. Những cán bộ khoa học này hàng năm được bồi dưỡng nâng cao trình độ về tin học, ngoại ngữ và nữ công gia chánh để đủ sức tổ chức thực hiện các hoạt động kinh tế của nông trường bước vào thực hiện công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp, phát triển kinh tế nông thôn.

Để tạo nguồn cho việc đào tạo nhân lực có trình độ văn hóa và tay nghề thích ứng với sự phát triển tăng trưởng kinh tế của nông trường. Nông trường Sông Hậu cũng đặc biệt quan tâm tổ chức xây dựng hệ thống trường học bao gồm 8 lớp mẫu giáo, 30 lớp tiểu học, 7 lớp bậc trung học cơ sở và trong năm học 1997 - 1998 đã chuẩn bị mở trường phổ thông trung học. Hệ thống trường lớp của nông trường có khả năng thu hút gần 2.400 học sinh các cấp đến trường dưới sự dạy dỗ của 70 giáo viên nằm trong biên chế của nông trường có sự hỗ trợ của

ngành GD - ĐT tỉnh Cần Thơ.

Đội ngũ cán bộ khoa học kỹ thuật cùng với tất cả nông trường viên có trình độ văn hóa đã góp phần quan trọng làm xoay chuyển những khó khăn trong những năm đầu, xây dựng thành các điều kiện phát triển năng động của nông trường Sông Hậu hiện nay. Lực lượng cán bộ khoa học kỹ thuật nông cốt của nông trường trở thành những người anh em thân thiết của nông trường viên, góp phần đầu tư đào tạo những người nông dân trở thành hơn 100 công nhân nông nghiệp bổ sung cho lực lượng công nhân của nông trường ngày càng đông đảo, làm nông cốt trong mọi mặt hoạt động sản xuất kinh tế nông nghiệp theo hướng công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và nông thôn.

Nguồn nhân lực được đào tạo đã thực sự làm chủ trong việc tổ chức sản xuất, vận hành các thiết bị kỹ thuật trong các quy trình công nghệ cơ giới hóa nông nghiệp bao gồm máy cày, ủi đất, máy cắt lúa, máy tuốt lúa, máy gặt đập liên hợp, máy xay xát làm bóng gạo xuất khẩu, máy chế biến sản phẩm nông nghiệp sau thu hoạch. Lực lượng lao động kỹ thuật cũng giữ vai trò quan trọng trong việc áp dụng đưa tiến bộ khoa học công nghệ vào việc sinh học hóa trồng trọt, chọn giống và nhân giống lúa mới, giống vật nuôi để thử nghiệm và sản xuất đại trà, có tác dụng không ngừng làm tăng sản lượng sản phẩm nông nghiệp và chăn nuôi với tổng sản lượng lúa năm 1995 đạt 60.000 tấn và kim ngạch xuất khẩu các sản phẩm nông nghiệp đạt 3.000.000 USD.

Với khẩu hiệu hành động "dứt nghèo, tăng khá, khuyến khích làm giàu" đã tạo điều kiện cho hơn 3.000 hộ nông dân ổn định đời sống, tích cực tham gia vào các hoạt động kinh tế và công ích của nông trường, như tạo mảng xanh với 5.000.000 cây bạch đàn, cây ăn trái; tham gia cải tạo đồng ruộng, làm thủy lợi hóa nội đồng phục vụ với tưới tiêu 5.565 ha đồng ruộng và 2.845 ha mặt nước nuôi tôm, cá; làm đường giao thông thủy bộ với 200 km và 50 cầu gỗ nối liền trung tâm nông trường với các vùng cư dân sống trên khuôn viên đất nông trường, phục vụ cho việc vận chuyển hàng hóa và đi lại của trên 12.000 lao động thành viên.

Việc kịp thời nắm bắt diễn biến thay đổi của nền kinh tế, tổ chức các hoạt động sản xuất phù hợp, và có chính sách đào tạo thu hút lực lượng cán bộ khoa học kỹ thuật giỏi từ thành phố về nông trường ngày càng đông, không có tình trạng chảy máu chất xám từ nông trường ra thành phố. Thành tựu đạt được của Nông trường Sông Hậu chứng minh mối quan hệ chặt chẽ giữa việc đào tạo nguồn nhân lực được sử dụng trong quá trình chuyển dịch cơ cấu kinh tế, tổ chức các hoạt động sản xuất nông - công nghiệp và mở rộng quan hệ giao lưu liên kết với các đơn vị kinh tế ngoài nông trường. Mối quan hệ này đã tạo sức mạnh cho sự phát triển nhanh chóng và đúng hướng của nông trường trong sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và nông thôn dưới sự chỉ đạo của nhà nước nói chung và của tỉnh Cần Thơ nói riêng.

Đại hội VIII Đảng cộng sản VN đã quyết định phần đầu đưa nước ta đến năm 2020 là cơ bản trở thành một nước công nghiệp. Vì vậy giai đoạn 1996 - 2000 là rất quan trọng của thời kỳ phát triển mới. Riêng công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và nông thôn cả nước nói chung và Nông trường Sông Hậu nói riêng, sẽ phát triển theo định hướng cụ thể, phù hợp với điều kiện thực tế của từng vùng. Định hướng đó bao gồm các hoạt động phát triển toàn diện nông lâm ngư nghiệp, thủy lợi hóa; điện khí hóa; cơ giới hóa; sinh học hóa; phát triển công nghiệp chế biến nông lâm thủy hải sản với công nghệ ngày càng cao; phát triển các ngành nghề, làng nghề truyền thống, nghề mới; các loại hình dịch vụ phục vụ cho sản xuất và đời sống; xây dựng kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội để hình thành nông thôn mới, văn minh, hiện đại.

Trên bước đường tổ chức, xây dựng và quản lý mang tính chất đột phá có hiệu quả, Nông trường Sông Hậu đã được nhà nước tặng danh hiệu đơn vị anh hùng. Nông trường đang là một mẫu hình mở đầu thực hiện chủ trương công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và nông thôn ở tỉnh Cần Thơ ■